بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތުގެ ނިންމުން

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/219
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- އިސްތިއުނާފަށް ހާޒިރުވި ފަރާތް: ނެތް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި ގޮތް ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫން

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲ

ނިންމި ތާރީޚު: 14 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1445
29 އޮކްޓޫބަރު 2023

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

02 ޛުލްޙިއްޖާ 1444
20 ޖޫން 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ނިންމުން:

- **ނަންބަރު:** 145/RNM/2023/24
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ގޮތެއް ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 27 މާރިޗު 2023
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 09 އޮގަސްޓު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް
ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
ޕީޖީ ވަކީލް:
ސަމާ އިބްރާހީމް
މަރިޔަމް ސަލްމާ

އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތް
ނެތް

ޖިނާއީ- ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި ގޮތެއް ނިންމުން- ޝަރީޢަތުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި ޢަމަލުކުރާން ގޮތުގެ އުޞޫލުގެ 30 އަދި 38 ވަނަ މާއްދާ

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަރީފުގެ ރައުޔު، (މި ރައުޔަށް ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲ ތާއިދު ކުރައްވައެވެ)

މައްސަލައިގެ ތަފާޞީލު

1. ސ. ހިތަދޫ، ޖަބަވިއްގެ، މުޙައްމަދު ފިރާސްގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 211/Cr-C/2022 ޤަޟިއްޔާގައި މުދަލަށް ގެއްލުންދިނުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ސާބިތުވެ އަދަބުގެ ގޮތުގައި، މުޙައްމަދު ފިރާސް ޖުރުމާނާކޮށް، 6 މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި -/7600ރ. (ހަތްހާސް ހަސަތޭކަ ރުފިޔާ) ކޯޓަށް ދެއްކުމަށް އަމުރުކޮށް ދެވުނު އަމުރާއިއެކު މުޙައްމަދު ފިރާސްގެ މައްޗަށް 6 ޖޫން 2022 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައިވެއެވެ.

2. ބުނެވުނު ޖުރުމާނާ ކޯޓަށް ދެއްކުމަށް ކަނޑައެޅި މުއްދަތުގައި މުޙައްމަދު ފިރާސް ކޯޓަށް ދައްކާފައިނުވާކަން 8 މާރިޗު 2023 ދުވަހު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަންގާފައިވެއެވެ.

3. އެ އެންގުމާ ގުޅިގެން އެ ޖުރުމާނާ އަދަބު، ކުށުގެ އަސްލި އަދަބަށް ބަދަލުކޮށްދިނުން އެދި 'އަދަބު ތަންފީޛުކޮށްދިނުން އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު' ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން 14 މާރިޗު 2023 ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފައެވެ.

4. ނަމަވެސް ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އެ ފޯމު ހުށަހަޅާފައިވަނީ ސުޕްރީމްކޯޓުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ އުސޫލުގެ[1] 30 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތު ހަމަވުމުން ކަމަށްވާތީ މައްސަލަ ބަލައިގަނެވެން ނެތް ކަމަށެވެ. އަދި މިނިންމުމަށް ތާއިދުކޮށް އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 ނިންމުން (ތަންފީޒީ ބާރުގެ ނިންމުން އަދުން ބަލައި ނިންމިގޮތް) ނިންމާފައިވެއެވެ.

---

[1] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/02 އުސޫލު

5. މިއީ ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމި ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 ނިންމުމާމެދު ހިތްހަމަނުޖެހިގެން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބެލި މައްސަލައެވެ.

6. މި މައްސަލައިގެ އިސްތިއުނާފު ފޯމު ހުށަހެޅިއިރު، އިސްތިއުނާފު ރައްދުވާ ފަރާތްތަކުގެ ގޮތުގައި ސ. ހިތަދޫ، ތަޖަލިއްގެ، މުޙައްމަދު ވާރިސް ހިމަނާފައިވެއެވެ. ނަމަވެސް މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ބަލައިގަތުމުގެ ކުރިން ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރީކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ނިންމާފައިވާ މައްސަލައަކަށްވާތީ، މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި މިކޯޓުން އަމަލުކުރަމުން އަންނަ އުސޫލުން މި މައްސަލަ ހިންގާފައިވަނީ ހަމައެކަނި އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް ޙާޟިރުކޮށްގެން *Ex parte* މައްސަލައެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން

7. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ބުނެވުނު މައްސަލަ ބަލައިގަނެވޭން ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ރަޖިސްޓްރާރު ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

> "މި މައްސަލައިގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ރެފަރެންސް ނަންބަރު: 371/2022/CRC/142 ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ފޯމުން މި ކޯޓަށް ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] ދަޢުވާ (މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 211/Cr-C/2022 ގެ މައްސަލައިން) އާ ގުޅިގެން ސ. ހިތަދޫ، ތަޖަލިއްގެ، މުޙައްމަދު ވާރިސްގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] [illegible] އުސޫލު ނަންބަރު 02/2021 ([illegible] އަދަބު ކަނޑައަޅުއްވުމުގައި [illegible] [illegible] އުސޫލު) ގެ ޖަދުވަލު 01 ގައިވާ އަދަބު [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލައެކެވެ.
>
> މުޙައްމަދު ވާރިސްގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ ކުރެވުނު މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ވާރިސް -/7,600ރ. (ހަތްހާސް ހަ ސަތޭކަ) ރުފިޔާއިން ޖޫރިމަނާކޮށް، އެ ފައިސާ 06 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައްކަވަން [illegible]

ޙިއްސާގެ މައްޗަށް ބިނާކުރެވިފައިވަނީ 06 ޖޫން 2022 ދުވަހުން އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުން ގޮތަށް ޚިލާފުވެގެން އެނގެއެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު: 2021/02 (ސަރުކާރުން އަދި ކާރުވާރުގެ އަދަދުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ ނުދައްކައިފިނަމަ، އެ މުއްދަތު ހަމަވާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެ މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރުމަށް ޕީޖީން ހުށަހަޅާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 2021/02 (ސަރުކާރުން އަދި ކާރުވާރުގެ އަދަދުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތު ހަމަވަނީ އަދި ދިއުމަށްފަހު 14 މާރިޗު 2023 ދުވަހުއެވެ.

އެހެންކަމުން، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރުމުގެ ޕީޖީން ހުށަހަޅާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 2021/02 (ސަރުކާރުން އަދި ކާރުވާރުގެ އަދަދުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު ކަމަށްވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި އެ މާއްދާގެ (ށ) އާއި، ގަވާއިދު ނަންބަރު 2021/R-100 (ހައިކޯޓުގެ ގަވާއިދު) ގެ 25 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި (2) ވަނަ ނަންބަރު ބަލާއިރު، މައްސަލަ ބަލައިގަނެވޭނެ ނުވާކަން އެނގެއެވެ."

މެޖިސްޓްރޭޓުގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައި ނިންމުމާއި

8. ޝަރީޢަތްކުރި ކޯޓުގެ މެޖިސްޓްރޭޓުގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައި އެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ދުންފަތަށް ބަންދުކުރަނީ ގޮތުގެ މަތިން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން "މެޖިސްޓްރޭޓުގެ ނިންމުން އަލުން ބަލައިދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު" ގައިވާ ކަންކަމުން އަލުން ބަލައި ދިނުމަށްކަމަށް ހުށަހެޅި، ދިސްޓްރިކްޓް ކަންކަމުގެ އަރިހުގައި މި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/ATH/2023/05 ފޯމު މިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާތީ، އެ

ނަންބަރު 2021/02 (ޝަރީޢަތުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު) 30 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތު ފާއިތުވި ފަހުން ކަމުގައިވާތީ، އަދަބު ތަންފީޛުކުރަން ފެށޭނީ އެއީ [illegible] މިކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/ATH/2023/05 ކޯޓު [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ [illegible] އެ ނިންމުމަކީ [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމެކެވެ."

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާ

9. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމި ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރައްވަމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ 1 (އެކެއް) ނުކުތާއެވެ. އެ ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2021/02 "ޝަރީޢަތުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" ގެ 38 ވަނަ މާއްދާ އާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު) ގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއާމެދު ދިރާސާކޮށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ ރައުޔު

10. އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މިމައްސަލަ ބަލައިނިންމައިދީފައިވަނީ "ޝަރީޢަތުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގައި އަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ އުސޫލު" ގެ 38 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އެގޮތުން އެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާ އާއި 38 ވަނަ މާއްދާ އަކީ އެކަކާ އަނެކަކާ [illegible] ކަމަށް ދެކެވޭތީ، 38 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible] [illegible] ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible]

ޖުމްލަކަށް އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރާ މާއްދާއެއްކަމަށެވެ. އެގޮތުން 30 ވަނަ މާއްދާގައި ސާފު އިޖުރާއަތެއް ނެތް ކަމަށާއި 30 ވަނަ މާއްދާ ވަކިން ކިޔާނަމަ 38 ވަނަ މާއްދާގެ ބޭނުން ކުރެވޭ ކަމަށެވެ. އަދި މިކަންކަން ޤާނޫނުތަކުގެ މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި 12 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރަންކަމަށެވެ. މީގެ އިތުރުން ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible] ގައި ޖަލު އަދަބު އަސްލީ އަދަބަށް [illegible] ވަކި ހަމަތަކެއް ނުވަތަ އިޖުރާއަތުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާކަމަށެވެ. [illegible] [illegible] އަދަބު ކަނޑައެޅިފައިވާ [illegible] ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

11. އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށެވެ.

[illegible] [illegible]

12. "[illegible] އަދަބު [illegible] [illegible] [illegible] އުސޫލު"[2] އަށް ބެލިއިރު، [illegible] އަދަބު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[2] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/02 އުސޫލު

30 "ޙުކުމުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ، އެ މުއްދަތު ފާއިތުވާތާ 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެ މައްސަލަ މި އުސޫލުގެ ޖަދުވަލު 01 ގައިވާ ފޯމުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ."

މި މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޙުކުމުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ، އެ މުއްދަތު ފާއިތުވާތާ 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެ މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން މި މާއްދާގައި މިވަނީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަމަލުކުރުމަށް އޮތް ގޮތް ސާފު އިބާރާތުން ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އަދި މި މާއްދާގައި ހަމައެކަނި ޖޫރިމަނާގެ ވާހަކަ ބަޔާންކުރުމާއެކު، ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ އަމަލުކުރުމަށް ވަކި މުއްދަތެއް ކަނޑައަޅައި އެ ޙާލަތުގައި އަމަލުކުރަންވީ ގޮތް [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަމަލުކުރުމަށް އޮތް ގޮތް [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

13. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ [illegible] [illegible] ބުނެވުނު އުސޫލުގެ 38 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު އެ މާއްދާގައި ޖަލު އަދަބުގެ ބަދަލުގައި އެހެން އަދަބެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙުކުމްތަކުގައި، އެ އަދަބެއް [illegible]، ކަން ކުރާނެ ގޮތް ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

14. އެހެންކަމުން ބުނެވުނު އުސޫލުގެ[3] 30 ވަނަ މާއްދާއަކީ ޖޫރިމަނާއަށް [illegible]، [illegible] ޖޫރިމަނާއެއްގައި ވަކި އަދަބެއް [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާ އާއި، 38 ވަނަ މާއްދާ [illegible] އަދަބުގައި [illegible]. އެ [illegible] މާއްދާގައި [illegible]. އަދި 38 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible].

---

[3] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/02 އުސޫލު

[illegible] 30 [illegible]

[illegible]

ޚާއްސަ މާއްދާ [illegible] މާއްދާ [illegible] ޚާއްސަ މާއްދާއަށް [illegible]

15. ޚާއްސަ މާއްދާއަކީ، އާއްމު މާއްދާއެއް [illegible] ޤާނޫނުގެ[4] 3 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] މާއްދާގެ (ނ) ގައި "[illegible] ނުވަތަ [illegible]" [illegible] ޤާނޫނުގެ[5] 12 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] މާއްދާގެ (ޅ) ގައި "[illegible]" [illegible]

16. [illegible] ޤާނޫނު[6] [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]

---

[4] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011

[5] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011

[7] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/02 އުސޫލު

ހިމަނާ، އެ އުސޫލުގެ[8] 38 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ކަންކަމާ ދަސްތޫރީ ކުރެވިދާން ކަމަކަށް ނުދެކެމެވެ. އެއީ ޤީމަތާގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، ޒުލުމާ އެއްގޮތަށް ފައިސާ ނުދައްކައިގެން އަސްލި އަދަބެއް ބަދަލުކުރުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހަޅަން ފުރުޞަތު ހިފެހެއްޓޭނީ ދިވެހިވާ ގަވާއިދުގެ ބޭނުން ކުރިއަރުވައިދޭ. އެހެންކަމުން އެ ދު މާއްދާގައިވާ ކަންކަން ދަސްތޫރީ ކުރެވިދާ ހަމަޖެހޭ ކަމަށްމީހުންގެ ނުދެކެމެވެ.

17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނިންމުންތަކަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އާންމު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުގެ މައްޗަށް ޚާއްޞަ ޤާނޫނަށް އިސްކަންދޭންޖެހޭކަމުގެ މައްޗަށް ކަންކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު ސަލީމް**[9] ޤަޟިއްޔާ އަދި **މުޙައްމަދު ސަޢީދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް**[10] ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލައިލުމުން، ދިފާޢުން ޚާއްޞަ ޤާނޫނަށް އިސްކަންދޭންޖެހޭކަމުގެ މައްޗަށް ކަންކަން ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. މިހާރު މިބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި މިއީ އަމަލުކުރަމުން އާއްމު ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކާއި އާންމު އިޖުރާއަތުތަކެވެ. އެހެންކަމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބުނެވުނު ނިންމުންތަކުގެ ރޫޙުން ކަންކަމަށް ބަލައިލުމުން، ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުގެ މައްޗަށް އެ އުސޫލުގައި ބަޔާންކުރާ އާންމު އިޖުރާއަތު އިސްކަންދެވިގެން ނުވާނެކަމަށް އަޅުގަނޑުމެން ޤަބޫލުކުރަމެވެ.

18. ކޮމަން ލޯއަށް ބަލައިން، މިފަދަ ޙާލަތްތަކުގައި ޖާރީވަމުން އަމަލުކުރަމުން އަންނަ މަބްދައު ކަމުގައިވާ *generalia specialibus non derogant* މި މަބްދައު ވެއެވެ. ބުނެވުނު މަބްދައުގައިވާ އުސޫލަކީ ޢާއްމު އިޖުރާއަތަކުން ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތެއް ނުވާނެކަމުގެ އުސޫލެވެ. މިއީ ޤާނޫނު މާނަކުރުމުގައިވެސް

---

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/02 އުސޫލު

[9] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/13 ޤަޟިއްޔާ

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/50 ޤަޟިއްޔާ

ބޭނުންކުރެވޭ މަޤްޞަދެކެވެ. އެގޮތުން ޤާނޫނުގައިވާ ޚާއްޞަ މާއްދާތަކުގެ [illegible] އެ ޤާނޫނުގައިވާ އާންމު މާއްދާއަށް [illegible] މި މަޤްޞަދަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ.

19.[illegible] [illegible] އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] ހަމަ މި [illegible] ވަކި [illegible] ވަކި މާއްދާއެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] 38 ވަނަ މާއްދާއިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

20.[illegible] [illegible] މި މައްސަލަ [illegible] [illegible] އެ [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާއާ [illegible] އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން [illegible] އަދަދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible]، 38 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

21. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތް ކަމަށް ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ރައުޔު

22. މި ނިންމުމުގެ 1 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމާމެދު ހިއްސާކޮށްލަމެވެ. އަދި މި މައްސަލައިގެ ތަފާސީލު ތިރީގައި ބަޔާންކުރަމެވެ.

22.1. މި މައްސަލައަކީ، ސ. ހިތަދޫ، [illegible]، މުޙައްމަދު ފާރިސްގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ދައުވާކުރި މުދަލަށް ގެއްލުންދިނުމުގެ ކުށުގެ މައްސަލައެއް، ދައުލަތުން ދައުވާ ހުށަހަޅުމުން، އެ ދައުވާއަށް އިޢުތިރާފުވުމާ ގުޅިގެން މުޙައްމަދު ފާރިސްގެ މައްޗަށް ކުށްސާބިތުވާކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ މައްސަލައެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި މުޙައްމަދު ފާރިސްގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅި އަދަބަކީ 1 (އެކެއް) މަހާއި 24 (ސައުވީސް) ދުވަހަށް ޖަލަށްލުމެވެ.[11]

22.2. މުޙައްމަދު ފާރިސްއަށް ކަނޑައެޅޭ އަދަބު [illegible] [illegible] އެދުމާއި، ވަޒީފާއެއް އަދާކުރަމުންދާތީ، ވަޒީފާއަދާކުރުމަށް [illegible] އަދަބު ބަދަލުކޮށްދިނުމަށް [illegible] އެދިފައިވާތީ، މި ހާދިސާއާ ގުޅިގެން [illegible] ޖަލުބަންދުގައި ހޭދަކޮށްފައިވާ 16 (ސާދަ) ދުވަސް އުނިކޮށް، މިބާވަތުގެ ކުށްތަކުގައި ޖަލުބަންދުގައި ހުކުމުން ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖަލުއަދަބު [illegible] ކަނޑައެޅުމުގެ [illegible] [illegible] މައްސަލަ [illegible] ފަނޑިޔާރު ނިންމުމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނު)ގެ[12] 1004 ވަނަ މާއްދާއާއި، 1002 ވަނަ މާއްދާއާއި 1005 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ފަނޑިޔާރުން ލިބިދޭ އިޚްތިޔާރުގެ ދަށުން، މުޙައްމަދު ފާރިސްގެ މައްޗަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖަލުއަދަބު ޖޫރިމަނާ އަދަބަށް ބަދަލުކުރުމުން، މީނާގެ މައްޗަށް ސާބިތުވި ކުށުގެ އުޤޫބާތުގެ ގޮތުން

---

[11] . ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 211/Cr-C/2022 ފައިސަލާގެ 10 ވަނަ ނުކުތާގެ (ހ).

[12] . މިގޮތުން [illegible] [illegible]

ދައްކަންޖެހޭ ޖޫރިމަނާ ފައިސާގެ އަދަދަކީ 7,600.00ރ (ހަތްހާސް ހަސަތޭކަ ދިވެހިރުފިޔާ)ކަމަށް ކަނޑައަޅައި، އެ ފައިސާ 6 (ހައެއް) މަސްދުވަސްތެރޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދައްކަންޖެހޭކަމަށް މައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރު އަންގަވާފައިވެއެވެ.[13]

23. މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 2 އިން 11 ވަނަ ނުކުތާއަށް ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ހިޔާލު ތަފާތުކުރެއްވެއެވެ. އަދި މި ނިންމުމުގެ ނުކުތާ 12 އިން 21 އަށް ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަންކަމާ [illegible]. އަދި މި މައްސަލައިގައި ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކުރަމެވެ.

24. މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ބެލުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޝަރުޢީ ސުވާލުތައް ތިރީގައިއެވަނީއެވެ.

24.1. މުޙައްމަދު [illegible] މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު [illegible] [illegible] ޖޫރިމަނާއަކަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުޙައްމަދު [illegible] މައްޗަށް ކަނޑައެޅުނު [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؟

އަދި

24.2. [illegible] މައްސަލައެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލަ [illegible] [illegible]؟

---

[13] . ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 211/Cr-C/2022 ޤަޟިއްޔާގެ 10 ވަނަ ނުކުތާގެ (ހ) އަދި [illegible].

25. ބުނެވިދިޔަ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބު ދިނުމުގެ ކުރިން، މުޙައްމަދު ރިޔާސްގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށް ވާސިލުވި ޤާނޫނީ [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދުލުގެ ނިޒާމާ ގުޅުންހުރި [illegible] [illegible] އަދި އިޖުމާޢީ ޤާނޫނުތައް ތަރުތީބުވެފައިވާގޮތަށް ރިޢާޔަތްކުރުން މުހިއްމެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކުރެވޭ ކަންކަން ތިރީގައި ބަޔާންކުރަމެވެ.

26. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ހޯލްޑިންގްސް [illegible] [illegible] [illegible][14] ޤަޟިއްޔާގައި، ޤާނޫނު [illegible] ޤާނޫނުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޙިމާޔަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މާނަ [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[15] މީގެއިތުރުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] (މިނިސްޓްރީ އޮފް [illegible]) ވ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][16] ޤަޟިއްޔާގައި، ޤާނޫނާއި ޤާނޫނުގެ ދަށުން [illegible] ހަދާފައިވާ ގަވާއިދު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2011 ([illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު)[17] ގައި [illegible] ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.[18]

---

[14] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާ.

[15] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/SC-A/23 ޤަޟިއްޔާގެ ނުކުތާ 73.

[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާ.

[17] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާގެ ނުކުތާ 16.

27. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގެ ތާރީޚުގައި ޤާނޫނުތައް ވުޖޫދުވަމުން އައިސްފައިވާގޮތައި، ދަސްތޫރީ ސިޔާސަތާއި އިޖުތިމާޢީ ކަންކަމުގެ ޤާނޫނުތައް އައިސްފައިވާގޮތާއި ތަރައްޤީވެފައިވާގޮތް ބަލާއިރު، އެނގެން ވަނީ ދިރާސަށް، ދަސްތޫރީ ޤާނޫނުތަކުގައި އިޖުތިމާޢު ކަންކަން ބަލައިގަތުމުގައި، ޤާނޫނުތަކުގައި ދަސްތޫރީ ކަންކަން ބަދަލުކުރަމުންދިޔަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ އަދުލުގެ ނިޒާމު ގަބޫލުކުރާ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

28. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމު އުފެދިފައިވަނީ ޝަރީޢަތާއި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ސިޔާސަތު އުސޫލުތަކާއި، ޝަރީޢަތަށް ބިނާވެގެން ޙަޤީޤަތުގައި ޤާނޫނުތައް ތަރުތީބުކޮށްފައިވާ ގޮތަށެވެ. އަދި ފަރުދުންނަށް ޤާނޫނުތަކުން ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޙައްޤުތައް ހިމާޔަތްކުރުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ހުއްދަކޮށްފައިވާ ބަންދުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައި ޙައްޤުތަކާ މި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ނިޒާމުގައި އަމަލުކުރަމުންނެވެ. މިސާލަކަށް، ޖިނާއީ ކުށުގެ ބަންދުގެ ޤާނޫނުތަކުން ހިމާޔަތްކުރާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2015 (ޓެރަރިޒަމް ދެކޮޅުހެދުމުގެ ޤާނޫނު)[19]ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގައި ހުއްދަކުރާ ބަންދުގެ އިޖުރާއަތުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ހުއްދަކުރާ ބަންދުގެ ބައެއް އިޖުރާއަތުތައް ޓެރަރިޒަމް ދެކޮޅުހެދުމުގެ ޤާނޫނުގައިވެސް އެބަހުއްޓެވެ.

29. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ނިޒާމުގައި ކުށެއްކުރުމުން އެ މައްސަލަ ތަޙުޤީޤުކުރުން، ދައުވާކުރުން، ކުށްސާބިތުވެ ޙުކުމްކުރުން، ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމާއި، ޙުކުމްގެ ބަދަލު ނުވަތަ އެކަން ތަންފީޛުކުރުމުގެ ޤާނޫނީ އުސޫލުތައް އިޖުރާއަތުތައް އަދިވެސް އަސާސީ ޤާނޫނުތަކުގައި ހިމެނިފައިވެސް، ދައުލަތުގެ އަދުލުގެ ނިޒާމު ބިނާވެފައި އެ ޤާނޫނުތަކުގައިވާ ކަންކަން ތަންފީޛުކުރުމުގެ ހަމަތަކުގެ ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ތަންފީޛުކުރުމުގައި، ޚާއްޞަ އަދި ތެދު ޤާނޫނީ މަޤްޞަދަކަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ތަޙުޤީޤުކުރުން، ދައުވާކުރުން ޙުކުމްކުރުމާއި، ދައުލަތުން އެ ޤާނޫނު

---

[19] . މިގޮތުން ޓެރަރިޒަމް ދެކޮޅުހެދުމުގެ ޤާނޫނުގެ ބައިތަކުން

[illegible] ސިޔާސަތާއި[20] [illegible][21] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] ([illegible]) [illegible][22] [illegible]

30. މުޖުތަމަޢުން [illegible]

31. [illegible] 1002 [illegible]

---

[20] . [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 11 އަދި 12 ވަނަ މާއްދާ.

[21] . [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 6 އަދި 17 ވަނަ މާއްދާ.

[22] . ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާ.

ތާވަލަށް ތަރުތީބުކޮށް، އަދަދުގެ ނިޞާބުގެ ތެރެއިން އެ މީހަކަށް ހައްދުވާ ޖަދުވަލު ހިންގުމުން ފަސޭހަކަމާއި ނިސްބަތުން. އަދި ކުށުގެ ބާވަތާއި ހާލަތާއި، އެކިއެކި ކުށްތަކުގެ ދަރަޖަތައް ޤާނޫނުތަކުގައިވާ ޢުޤޫބާތުގެ ގޮތުގެމަތިން އެ ޖަދުވަލު އެކުލެވޭ ގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާއި އެއްގޮތަށް، ޖަދުވަލު އެއް ޢަދަދަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ތެރެއިން ހުކުމް އިއްވުމަށް ބަލާނެއެވެ.

32. ޤާނޫނުތަކުގެ ދަށުން މިހާރުގެ މައްސަލަ ކުށްސާބިތުވާ ބުނުން ކުރުމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޢުޤޫބާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ[23] 77 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، ކުށުގެ ޢުޤޫބާތުގެ ނިސްބަތުގައި ވެރިކަން ހިންގާ ފަސާދައާއި، ޤައުމުގެ މަޞްލަޙަތާއި، އަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރާއި، މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި، ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކާއި، ދައުލަތުގެ މަޤާމުތަކާ ބެހޭގޮތުން މީހުންނާއި، ސިޔާސީންނާއި، ޤާނޫނުގެ މައްސަލަ އެކުލެވޭ ސަރުކާރު މުވައްޒަފުންނާއި، އެންމެހައި ރައްޔިތުން، އެ މައްސަލަ ރަނގަޅުގޮތުން ދާއިރާ ނިންމުމެވެ. އަދި އެ ބޮޑުމިން ބަދަލުކުރުމަށް ޢަމަލުކުރަމުން ޤާނޫނީ ފުރިހަމަ ދޫކުރާ ފަރާތް ނުވާނަމަ، އެ ބޮޑުމިނާއި ކަމާބެހޭ ޤާނޫނު ތަޙުޤީޤު ކުރުމަށް، މަސައްކަތްކުރުމުގެ ހަމަތަކާއި ޤާނޫނުގެ 12 ވަނަ މާއްދާ މިގޮތަށް ތަޙުޤީޤުކުރާނެއެވެ.

33. ޤާނޫނުތަކުގައިވާގޮތުން ކުރަން އަދަބު ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، ޢުޤޫބާތުގެ ޤާނޫނުގެ 77 ވަނަ މާއްދާގައި އެ ބުނާ ދަރަޖައިގެ ހުކުމް، ކުށްސާބިތުވާ މީހަކު ނުކުތުމަށް މަޖިލީސް ހިމެނޭ، އެއްގޮތްވާ ޤާނޫނީ ގަވާއިދުގެ ތެރެއިން ކުރާ އަދަބުން ދެކެވޭނޭ ދަރަޖައަށްވުރެ ބޮޑަށް ޤާނޫނު މަސައްކަތުގައި ޤާނޫނު އެކުލެވޭ މަދު މިނަށް ބަސްކުރުން ތަޙުޤީޤުކުރެވޭ ނުވާނެ. އަދި އެގޮތަށް ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމުގެ ހަމަތަކާއި ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާ މިގޮތަށް ތަޙުޤީޤުކުރާނެއެވެ.

---

[23] . މިގޮތުން ޢުޤޫބާތުގެ ޤާނޫނުކަމުގައި ބުނެފައިވޭ.

34. މިފަދަ މައްސަލައިގައި ފައިސާ ދެއްކުމަށް ފަނޑިޔާރުން ކުރައްވާ ޙުކުމަކީ ސާފު ޤާނޫނީ ނަތީޖާއެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ފަނޑިޔާރުން ނިންމަވާލެއްވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ހަމައެކަނި ޙުކުމުގައި ޤާނޫނުން ފައިސާ ދެއްކުމަށް މުއްދަތަކަށް ފަނޑިޔާރުން މުއްދަތުދެއްވި، ކުރުގެ އަމުރުގެ ވަރަކަށްގެ އިންޞާފުގައި ކަނޑައަޅާތީ، މުއްދަތުގެ ފަރުވާ ހާލަތާއި، މާލީ ހާލަތާއި، ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ އަދަދުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ފަނޑިޔާރުންނަށް ލިބިގެންވާ އިޚްތިޔާރީ ބާރުގެ ތެރެއިން، އެ މިންވަރު ބަލައިގެން ދެފަރާތުގެ ކަނޑައެޅުމަކީ ފައިސާ ދެއްކުމުގެ އިޖުތިހާދީ ތަބީޢަތުގެ ނިންމުމެކެވެ.

35. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އެކުލަވާލެއްވި ނަންބަރު 2021/02 "ޝަރީޢަތުން އަދަބު ކަނޑައަޅުއްވުމުގައި އަމަލުކުރަންވީގޮތުގެ އުސޫލު"[24] އަކީ، ޤާނޫނުތަކުގެ 1000 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގެ ދަށުން، އަދަބުގެ ދިނުމަށް ފާސްކުރުމުގެ ކޯޓުން ޖޫރިމަނާ އުސޫލުތަކުގައި އެއްގޮތްކުރުމުގެ ބޮޑުމިން އަދަބުތަކާއި އެއްކޮޅުން ސާބިތުކުރެވޭފަދަ އިސްތިސްނާކޮށްދެވުނު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގެ 61 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި އެކަށައެޅިފައިވާ ޤާނޫނީ ހަމަޖެހިފައިވާކަމުން، އަދަބުގެ ނިސްބަތުގައި ތިމާވެށި، އެއީ ގަވާއިދުގެދަށުގައި ދަރަޖަކޮށްދިނުމަށް އަދަބުއެއްކަމަށް ދެވެއެވެ.

36. މި މައްސަލައިގައި ކަންހިނގާފައިވާގޮތުން ބަލާއިރު، މުއްދަތު ފައިސާގެ މައްޗަށް ކަނޑައަޅުން އަސްލު ޖުމުލަޢަދަދު ޖޫރިމަނާކަމަށް ބަހައިގެން ފައިސާގެ އަދަދު މާބޮޑުވާ އިންސާފުން ތަފާތު އިޤުރާރުވެފައިވާ ދެއްކުމަށް ހިފައިގެން 6 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި މުއްދަތު ފައިސާ އެފައިސާ ދައްކަވައިދިނުމަށެވެ.

37. އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި، ބުނެފައިވާ މުއްދަތުގައި ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ، އެ މުއްދަތު ފާއިތުވުމާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެ ޖޫރިމަނާގެ ޖުމްލަ 01

---

[24] . މިގޮތުން އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުތަކުގައި ބަޔާންވެއެވެ.

ގައިވާ "އަދަބު ތަންފީޛުކޮށްދިނުން އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު"އިން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވާ މާއްދާ ކިޔަންވާނީ، އެ އުޞޫލުގެ 38 ވަނަ މާއްދާއާ އެކުގައިކަމަށް ދައުލަތުންބުނާ ހުށަހެޅުމަށް ބަލާއިރު ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

37.1. އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުޞޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި، ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ، 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، ޖަދުވަލު 01 ގައިވާ ފޯމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވެއެވެ. މި މައްސަލައިގެ ރެކޯޑުން މި އުޞޫލު ތަޢާރަފުކުރެވުނީ، މި މާއްދާގެ ދަށުގެ ތަންފީޛުވާއަށް ޢަދުލުއިންސާފުގެ ޖިނާއީ ނިޒާމަށް، ކޯޓުންކުރި ހުކުމުގައި ކަނޑައެޅި 6 (ހައެއް) މަސްދުވަސް ހަމަވުމުން، އިތުރުކަމުގެ ފިޔަވަޅުގެގޮތުންނާއި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މައްސަލަ ހުށަހަޅަންޖެހެއެވެ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަކީ ދުސްތޫރު ތަންފީޛުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތުތައް ހިންގުމުގެ ޒިންމާއެއް ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާއެއްކަމުން. ދުސްތޫރާ ސާފުވޭ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ވާޖިބުވެގެން ބަލައިގެން ޙާލަތު ނުބަލައި ވިސްނައި ނަތީޖާއަކާ އެ އޮފީހުން އަދާކުރަންޖެހޭ ޒިންމާއެއްކަމަށް ބަލައިފައިވާކަމެވެ.

37.2. އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުޞޫލުގެ 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގައި، ޖަލަށްލުމުގެ ބަދަލުގައި ކޯޓުން ކަނޑައަޅާ އަދަބު، އެއްވެސް ސަބަބަކާހުރެ ތަންފީޛު ނުކުރެވިއްޖެނަމަ، އަދަބު ތަންފީޛު ނުކުރެވުނުކަމަށް ތަންފީޛު އިދާރާގެ ވެރިޔަކު ކަނޑައަޅައި، އެކަން 15 (ފަނަރަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް އަންގަންޖެހޭނެކަމާއި، އެ އެންގުމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުން ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މި މާއްދާގެ ދަށުން ވާހަކަ ބަލާއިރު، މިއީ ކޯޓުން ކުރާ ހުކުމުގައިވާ އަދަބު މުޅިއެއް ކުރީގެ އިޖުރާއަތުތަކުގައި މަސްދަރުވާކަމެއް ތަންފީޛުކުރެވޭތޯ ބަލަން

މާއްދާއެކެވެ. އެގޮތުން، އަދަބު މުރާޖަޢާ ކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު [illegible] [illegible] [illegible] އެއްގޮތަށް އަދަބުކޮށްފައި ނުވާކަމަށް [illegible] އިދާރާއަކުން ކަނޑައަޅާ ހިސާބުންނެވެ.

37.3. ބުނެވިދިޔަ ދެ މާއްދާގައިވެސް ހަވާލާދީފައިވަނީ، [illegible] ބަދަލުގައި އެއްވެސް އެހެން އަދަބެއް ކަނޑައެޅޭ [illegible] ކަމަށްވާއިރު، ޖަދުވަލު 01 ގައިވާ ފޯމުގެ "އަދަބުތައް" [illegible]، [illegible] އަދަބާއި، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible].

37.4. އަދަބު ކަނޑައަޅުމުގެ އުސޫލުތަކުގެ 38 ވަނަ މާއްދާގެ އަދަބުތަކުން ޖުމްލަކޮށް ބަލާއިރު، އަދަބު މުރާޖަޢާ ކުރުމުގައި ދެފަރާތުން [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] އަޑުއައްސަވައި ބާއްވައި، ދެ ފަރާތުން ދެއްކި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، އަދަބު [illegible].

37.5. ދައުލަތުގެ ހުށަހެޅުންތަކުގެ އިތުރުން، އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 39 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، އަދަބު މުޤާރަނާކުރުމުގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތަށާއި ހާލަތަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޖަލުއަދަބު ތަންފީޛުކުރުމަށް އަމުރުކުރުމާއި، ކަނޑައެޅިފައިވާ އަދަބަށްވުރެ ބުރަކޮށް އެ ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރުމަށް އަމުރުކުރުމުގެ އިޚްތިޔާރު ފަނޑިޔާރަށް ލިބިދީފައިވެއެވެ.

37.6. ބުނެވިދިޔަ އެންމެހައި ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާއާއި، އެ އުސޫލުގެ 38 އަދި 39 ވަނަ މާއްދާއަކީ، [illegible] ސަބަބުން އަދަބު މުޤާރަނާކުރުމުގެ [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުން ދައުލަތު ([illegible] އޮފް [illegible]) ވ. [illegible] އިންޓަރނޭޝަނަލް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[25] ގެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލާއި، މި [illegible] ނުކުތާ 25 އިން 30 އަށް [illegible] އެ [illegible] ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު ހާސިލުވާނީ، އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގައި، އަދަބު މުޤާރަނާކުރުމުގެ [illegible] އެންމެހައި މާއްދާތަކަށް ބަލާއިރު، 30 ވަނަ މާއްދާއާއި އެ އުސޫލުގެ 38 އަދި 39 ވަނަ މާއްދާ [illegible].

38. ކޯޓުން [illegible] 6 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި [illegible] ސަބަބުން [illegible] ކޯޓުން [illegible].

---

[25] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/46 ޤަޟިއްޔާ.

39. ޤާނޫނުގައި ކަމެއްކުރުމަށް 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ މުހުލަތެއް ދީފައިވާއިރު، ކަނޑައަޅަންޖެހޭ މީހާގެ ފަރާތުން ހުރިހާ ބާރަތަކެއްގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ މުއްދަތަކީ އިންސާނެއްގެ ބަޔާނުން ނާދިރު ޖުމުލަ 14 (ސާދަ) ދުވަހެއްނޫނެވެ. ބަޔަކީ މުއްދަތާއި ޤާނޫނީގޮތުން ކަންކުރުމުގެ މުއްދަތަކީ ދެމެހެއްޓޭކަން ޤާނޫނީ ނިޔާމުކުރަނީއެވެ.

40. މި ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކުގައި ޤާނޫނުގެ އަދަބު ތަންފީޛުކުރާ އިސްތިއުނާފުގެ ބެލެހެއްޓުމުގެ ޕްރޮސީޖަރަލް ދައުލަތުގެ އިޖުރާއާތު ގޮތުގައިވެސް އިންތިޒާމްވެސް ޙަވާލާ ޤަވާޢިދު(މިގޮތުން ބަޔާންކޮށް ބުނެފައިވާ)އެވެ. އެ ޤަވާޢިދުން ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ސަރކިއުލަރ ނަންބަރު 2022/G-11 "ޖެނެރަލް ބެންޗް ހުށަހަޅާ ވަކިވަކި ނަންބަރު ފައިލް ނަންބަރު ވަކިވަކިން ރިޕޯޓު އުސޫލުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ ޢާއްމު އުސޫލު"ގެ[26] 1 ވަނަ މާއްދާގައި، އެ އުސޫލުގައި ޖެނެރަލް ފައިލް އިޖުރާއާތު ޖެހުމަށް އެކުލަވާ ފައިލް ނަންބަރުގައި ވަކިވަކިން އެ އިޖުރާއާތު އަމަލުކުރުމުގައި، އެ ވަކިވަކިން ބޭނުން ފައިލު އުސޫލުގައި އަމަލުކުރަންޖެހޭ އިތުރު ކަންކަން ބަޔާންކުރާ އުސޫލުތަކުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

41. ބެންޗުގައި ބޭނުމަށް އުސޫލުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި، ފައިލް ނަންބަރު ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ފައިލް ނަންބަރުދިނުމަށް، 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފައިލް ނަންބަރު އަށްގައި "ފޮރަމަލް ނޯޓިސް" ފޮނުވުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި އިތުރަށް ދުވަސް މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ފައިލް ދަށުކޮށްދިނުމަށް، 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފައިލް ނަންބަރު އަށްގައި "ފައިނަލް ނޯޓިސް" ފޮނުވުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ފައިލް ނަންބަރުދިނުމަށް އެ އުސޫލުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ދައުލަތުގެ އިދާރާ ބެލުމަށްޓަކައި ޤާނޫނީ ފިޔަވަޅު އެޅުން ހިމެނެއެވެ.

42. ދައުލަތަށް ލިބެންޖެހޭ ހުރިހާ ފައިސާއާއި ބެހޭގޮތުން ތަޢާރުފުކުރެވިފައިވާ ބޭނުން އަމަލުކުރާނީ ބެންޗުގައި އުސޫލުން ކަމުގައިވާތީވެ، ޖަލްސާތަކުގެ ބަދަލުގައި ކަނޑައެޅޭ ޤަރާރުތައް ފައިލް ބަލައިގަތުން އެ އުސޫލުން

---

[26] . މިގޮތުން މިފަދަ އުސޫލު ކަމަކު ބެލެހެއްޓެވެ.

އިސްތިސްނާވާގޮތުން ތަތުބީޤުކުރުމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޤާނޫނުގެ ކުރިމަތީގައި، އަދި ޤާނޫނު ހިންގުމުގައި ކޮންމެފަރާތަކަށްވެސް ހަމަހަމައަށް، ޤާނޫނުގެ ހިމާޔަތާއިފައިދާ ލިބިގަތުމުގެ ހަމަހަމަކަމާއިއެކު ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބިގެންވާ ހައްޤު ދިނުމަށް ތަފާތުކުރުމަކާނުލައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

43. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 188 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި، ކޯޓުން ކުރާ ޙުކުމުގައިވާ އަދަބަކީ ޖޫރިމަނާކުރުން ކަމަށްވާނަމަ، ޙުކުމުގައިވާ މުއްދަތުގެތެރޭގައި ފައިސާ ދައްކައިދިނުމަށް ކޯޓުން އަންގާ ޖޫރިމަނާ ދައްކަން ޖެހޭ ދުވަސް ކަނޑައަޅައިދޭންވާނެއެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 188 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)ގައި، "ޖޫރިމަނާ ދެއްކުން" އަރިމަތި ސަރުކާރުގެ ދަށުން، އެ ޤާނޫނުގެ 188 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޖޫރިމަނާކުރާއިރު، އެ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ، ދައްކަން ކަނޑައަޅާ ތާރީޚާއި ހަމައަށް ދައްކައިނުލެވުމުން، އެ ތާރީޚަށް ފަހުގައި ދައްކަންޖެހޭ ގޮތުގެމަތިން އުސޫލުތައް އެކުލަވާލައި ތަންފީޒުކުރުމަށް ބަލައިގަނެވޭ ހަމަތަކާއި ޢަމަލުކުރާ ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި، ޖޫރިމަނާ ތަންފީޒުކުރުމުގައި ވެސް ސާބިތުވާ ގޮތަކަށް ހިނގާ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް އިތުރަށް ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

44. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ތަޖްރިބާތަކުގެ ނިސްބަތުގޮތުން މުޤާރަނާކޮށް ނިންމުމުން ފާސްވުމުގެ މައިގަނޑު ޤާނޫނީ އަސާސަކީ، ޙުކުމް ތަންފީޒު ކުރުމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ 6 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މައްސަލަ ހުށަހަޅުމުގައި އަމަލު ކުރަން ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭނީ، އަދި ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މުއްދަތުގެ 30 ވަނަ ދުވަހަށް އެކަށައަޅާފައެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ހަމަހަމަކޮށްދިނުމުގެ ވާހަކައިން، އަދި ޙުކުމް ތަންފީޒުކުރުމުގެ މުއްދަތުގެ 30 ވަނަ ދުވަހަށް ފަހުން ދައްކާ ޖޫރިމަނާތަކަށް މައްސަލަ ބަލައިގަނެވޭނެކަމަށް ނިންމުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ދީފައިވާ، ޖޫރިމަނާއަށް ބަލައިގަނެވޭ ކަމަކަށްވާތީ ގަބޫލުކުރާ ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ސީދާ ދައްކަން ނުވާނަމަ، އަދި ޙުކުމް ނަގައިދޭނަމަ، ޤާނޫނީ ތަޞައްވުރާއި ޚިލާފަށް ޙުކުމް ހިންގަންޖެހޭ ތަފާތުކުރުމެއް ނެތި، މިޙުކުމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ނިޒާމް ހިނގާ ގޮތް، ޤާނޫނުތަކުގައި ކުރާ އަދަބު ތަންފީޒުކުރާ ގޮތެއް ކަމަށް ދައްކާނެ މުއްދަތެއް ހިމެނޭ ގޮތަކަށެވެ.

45. މީގެއިތުރުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ [illegible] މުސްތަޤްބަލުގައި ނުކުމެދާނެ [illegible]، ޖޫރިމަނާ [illegible] އަމަލު ނުކުރުން އިތުރުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ޖޭލުގައި މުއްދަތަކަށް [illegible] [illegible] ސިޔާސަތު ތަންފީޛުކުރަން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] މީހުންގެ އަދަދު އިތުރުވުމުގެ. މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި މިހާރު [illegible] [illegible] އަސާސީ ޙައްޤު [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައިވެސް ދެކެމެވެ.

46. ދައުލަތުން މި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ހުށަހެޅި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަމަލުކުރަމުންދާ ގޮތުގެ ނިންމުމެއް ދައުލަތަށް ހުށަހަޅަން އެންގުމުން، ދައުލަތުން ފޮނުވާފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B3(25-2023)/AMN/2023/01 (15 ޖަނަވަރީ 2023) ނިންމުމުގައި، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ކުރި ޙުކުމާ ގުޅިގެން ދައްކަންޖެހުނު 9،800.00ރ (ނުވަހާސް އަށްސަތޭކަ ރުފިޔާ) ދައްކާފައިނުވާތީ ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން، ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ދައްކުމުން އަދަބު މުޢާފާ ކުރުމުގެ މައްސަލަ އިތުރަށް ކުރިއަށް ނުގެންދިއުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ނިންމާފައިވެއެވެ.

47. ކްރިމިނަލް ކޯޓުން އަދަބު މުޢާފާ ކުރުމުގެ މައްސަލަތަކުގެ ނިންމުމުގެ ނަމޫނާއަށް ބަލާއިރު، "ނިންމިގޮތް" ސުރުޚީގެ ދަށުގައި "އިތުރުން ކުރިއަށް [illegible] [illegible]" [illegible]، ސަބަބު [illegible] ޖާގައެއް ދީފައިވުމާއި، އެ ކޯޓުގެ [illegible] ނިންމުމުން، [illegible] އަދަބު މުޢާފާ ކުރުމުގެ މައްސަލަތަކުގައި މުއްދަތު ފާއިތުވުމަށްފަހު، ފައިސާ ދައްކުމުން [illegible] [illegible] [illegible] ކުރެވިފައި އޮތުމުން، އަދަބު ކަނޑައެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާއަށް [illegible] [illegible] [illegible] ހުރިހާ ހާލަތެއްގައި [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުންވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

48. [illegible] [illegible] ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އަދަބު ތަންފީޛުކުރުމުގައި ނުކުތާތަކުން ކަނޑައެޅުމުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވުމުގެ އިޖުރާއަތު [illegible]، ތަންފީޛީ އިދާރާގެ ބާރުގެ ދާއިރާގެ [illegible]ގައި

ހިމެނޭކަމަށްކަމަށް ބުރަވެވޭނެ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ކުށްވެރިވާ ކުރުމުގައިވާ ފައިސާ 6 (ހައެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާކުރެވުނުކަމަށް ކަނޑައެޅުނީ ޖިނާއީ އުސޫލުގައިވާ އިޖުރާއަތުގެ ތެރެއިން ފައިސާ ނުދައްކާ ކޯޓުގެ ޖިނާކަން ފޮނުވާ ހުރިހާ ނިޒާމެއްގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އަދި ތަންފީޒީ ކުރުމުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާއާއި 38 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އަދި މުޤައްރަރު ކުރުމުގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުގެ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ އޮފީހަށް ފިޔަވަޅުގައިވާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތު ވަނުން ހަމަޖެހުނީ، އެ އަދި ތަންފީޒީ ނިޒާމުގެ ހަމަތަކުގެ ހުރިހާ ޖިނާއީ މުއްދަތުތަކުގެ ފިޔަވަޅުތަކާ، އޮތީ، ފިޔަވަޅު ނުޖެހޭތީވެ ކައިރީގައި ނިޔާކުރުމަށް، މިގޮތުގެ ފާހަގަކުރުން އެކަމާ ބެހޭގޮތުން ފުރިހަމަކުރުމަށް ވާނުވާކަމުގެ ހަމަތަކަށް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގެ އިތުރުގައި ބަލަންޖެހޭކަމަށް ދެކެމެވެ.

49. މި މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުން ބަލާއިރު، "ޖުޑީޝަލް ބައްޔާ ހުށަހަޅާ ފަރާތްތަކަށް ނިޔާ ފޮނުވާ ނިޔާއަކީ ފަރާތްތަކަށް ހުށަހެޅުމުގެ އިންޞާފު އެދެވޭގޮތް ލިޔުމުން އަދި އިސްތިއުނާފު" ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން، މުހިއްމު ދާއިރާގެ ފަރާތުން ފޮނުވާ ނިޔާއަށްވުރެ ހުށަހެޅުއްވި ހުށަހަޅާފައިވަނީ 06 މާރިޗު 2023 ދުވަހުއެވެ. އަދި އެކަން ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުތަކުގެ އޮފީހަށް ލިބުނުކަމަށްވަނީ 08 މާރިޗު 2023 ދުވަހު ކަމަށްވާތީ، އަދި ހުށަހެޅުމުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާއާއި 38 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދައުލަތުން މައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތު ގުނަންވާނީ 08 މާރިޗު 2023 ދުވަހުން ފެށިގެންނެވެ.

50. އިސްތިއުނާފު ކޯޓަށްވާ މައްސަލަ ދައުލަތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވަނީ 14 މާރިޗު 2023 ދުވަހުކަމަށްވާތީ، މި ހުށަހެޅުމަކީ، މި މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަދި ތަންފީޒީ އުސޫލުގެ އުސޫލުގެ 30 ވަނަ މާއްދާގައި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައިކަމަށްވާތީ، މި މައްސަލައަކީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަންޖެހޭ މައްސަލައެއްކަމަށް ދެކެމެވެ. އަދި މި ސަބަބުތަކަށްޓަކައި، މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 24.2 ނަންބަރުގައިވާ ސުވާލަށް ޖަވާބު ދޭންޖެހޭކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

51. އެހެންކަމުން، ބުނެވިދިޔަކަންކަން އެގޮތުގެމަތިން ހުކުމާއެކު، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 (09 އޭޕްރީލް 2023) "ރަޖިސްޓްރާރުގެ ނިންމުން އަލުންބަލައި [illegible] ނިންމުން" ބާޠިލު [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަންޖެހޭ މައްސަލައެއްކަމުން [illegible] [illegible].

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ޢަބްދުﷲގެ ރައުޔު

52. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރަމެވެ. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމުގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދުކުރާއިރު އަންނަނިވި ނުކުތާ ފާހަގަކުރަމެވެ.

52.1. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 188 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ބަލާއިރު، ޖޫރިމަނާ ކުރުމުގެ އަދަބު ކަނޑައަޅައިދީ ހިނދުގައި، އެ ހުކުމުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ މާއްދާގައި [illegible] ގޮތަށް ޖޫރިމަނާ ނުދައްކައިފިނަމަ، [illegible] ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ނުދައްކާނަމަ އެ ފައިސާ [illegible] ދައުލަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible].

52.2. އެހެންކަމުން، މިއީ އެހެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 30 ވަނަ [illegible] [illegible] 30 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު [illegible] ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145/RNM/2023/24 ނިންމުން ([illegible]) [illegible]

[illegible] ޙުކުމް [illegible]

ފަނޑިޔާރު [illegible] ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީމް ފަނޑިޔާރު [illegible] ޢަބްދުﷲ

(ރިޔާސަތު)